КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії

Факультет соціології
Кафедра галузевої соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
факультет
«28» 08 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ ПРОСТОРУ

для студентів

галузь знань	**С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**
спеціальність	**С6 Географія та регіональні студії**
освітній рівень	**магістр**
освітня програма	**Урбаністика та регіональний розвиток**
вид дисципліни	**обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **Алла ПЕТРЕНКО-ЛИСАК** кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри галузевої соціології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»____ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»____ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2025

Розробник: Алла Олександрівна Петренко-Лисак *кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри галузевої соціології*

ЗАТВЕРДЖЕНО
«19» 06 2025 року

Зав. кафедри економічної та соціальної географії
_____ проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 12 від «19» 06 2025 р.

Погоджено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол № 7 від «27» 08 2025 року

Голова науково-методичної комісії _____ доц. Наталія КОРОГОДА

«27» 08 2025 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення з основними теоретичними визначеннями, способами тлумачень та означень понять «простір» та «соціальний простір» в соціології, соціально-гуманітарних та суміжних науках, актуалізація теми простору в урбаністичній рефлексії, означення наукової перспективи використання просторових концептів в теоретичних розвідках і прикладних дослідницьких практиках.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати базові теорії з урбаністики
2. Вміти аналітично мислити
3. Володіти елементарними навичками роботи з комп'ютерною та цифровою технікою

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна носить проблемний характер, сприяє формуванню в професійній свідомості майбутніх фахівців з урбаністики, управління міським та регіональним розвитком уявлень щодо проблематичності просторових концептів і метафор в соціологічній теорії і практиці. Передбачається набуття вмінь критично опрацьовувати першоджерела, розвиток навичок аналізу, порівняння та оцінки методологічної спроможності різних концепцій соціального простору і методів його дослідження, здобуття знань про способи тлумачень та означень поняття «соціальний простір», про відмінності між фізичним і соціальним просторами суспільства, про основні теоретичні концепції, які експлікують поняття соціального простору, про роль і значення просторових метафор в соціології, про сутність просторових образів та уявлень та їхнє соціальне значення і можливості практичного використання в дослідницьких практиках.

4. Завдання (навчальні цілі): основним завданням є сприяння формуванню в професійній свідомості фахівців з урбаністики уявлень щодо проблематичності та евристичного потенціалу просторових концептів і метафор в міських дослідженнях та в аналітичній роботі.

Що спрямовано на формування наступних ***компетентностей:***
ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
СК02. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів у сфері географії, регіональних студій та дотичних міждисциплінарних напрямах.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (РН) (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
1	знати відмінності між фізичним і соціальним просторами суспільства, основні теоретичні концепції, що експлікують поняття простору, соціального передусім; роль і значення просторових метафор в соціології і суміжних науках, сутність просторових образів та уявлень та їхнього соціального значення; поняття приватного та публічного простору, територій і місця, простору дії, відмінності та діалектичні зв'язки між глобалізацією, регіоналізацією, локалізацією	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси); реферат; іспит	*30*
2	вміти працювати з сучасною науковою	лекції, практичні	контрольна	*35*

	літературою, критично опрацювання першоджерела та результати досліджень, використовувати методи аналізу, порівнювати та оцінювати методологічну спроможність різних концепцій та методологій вивчення соціального простору	заняття, самостійна робота	робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси); реферат; іспит	
3	організовувати та презентувати дослідницький проект	самостійна робота, практичні заняття	презентація, міні-конференція	*15*
4	вести аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність	самостійна робота, практичні заняття	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	*20*

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) / **Програмні результати навчання (назва)**	**1**	**2**	**3**	**4**
ПРН04. Здійснювати наукові дослідження, у тому числі міждисциплінарні, сприяти відкритим інноваціям у дослідженнях, виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень у сфері соціально-економічної географії, регіонального розвитку та дотичних напрямах.	+	+		
ПРН06. Формулювати методологію наукових досліджень, застосовувати кількісні та якісні методи, зокрема, проведення статистичного аналізу, соціологічних опитувань у сфері географії, міського та регіонального розвитку та просторового планування.			+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. активна робота на лекційних та практичних заняттях: РН1, РН2, РН4 – ***20 балів***.
2. виконання контрольних робіт: РН1, РН2, РН3, РН4 – ***20 балів.***
3. виконання та презентація результатів дослідницького завдання: РН3, РН4 – ***20 балів***.

- підсумкове оцінювання*:* письмовий іспит – ***40 балів*** *(мінімальний бал успішного складання іспиту – 24 бали).*

- умови допуску до підсумкового іспиту: студент не допускається до іспиту якщо за семестр він набрав менше ніж ***36 балів;*** такий студент допускається до іспиту за умови *написання реферативної роботи (есе) та практичного завдання за змістом та обсягом відповідними до тематики неопрацьованих ним тем з дисципліни.*

7.2 Організація оцінювання:

Робота на лекційних і практичних заняттях оцінюється по факту проведення, бали накопичуються протягом семестру.

Контрольні роботи виконуються після вивчення тематичного блоку в межах годин самостійної роботи.

Дослідницьке завдання виконується наприкінці семестру, результати презентуються на двох

останніх за графіком навчання практичних заняттях в форматі міні-конференції.
Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни.

Тематичний план лекційних та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	*Кількість годин*		
		Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**
1. Простір та теорії простору.				
1	Теоретичне різноманіття смислів концепту «простір» та основних просторових понять. Фізичний, біологічний та соціальний виміри простору.	4	2	10
2	Соціологічні та навколосоціологічні теорії простору. Соціологічні методи дослідження простору	4	2	10
Контрольна робота 1				2
2. Соціологічний вимір простору суб'єкта та спільноти.				
3	Соціальний хронотоп. Соціальна пам'ять в просторі і часі.	2	2	10
4	Особистісний простір.	2	2	10
5	Простір дому та оселі.	2	2	10
Контрольна робота 2				2
6	Життєвий простір поселення. Соціальні виміри архітектурного простору.	2	2	10
7	Явища топофілії і топофобії.	2	2	10
Контрольна робота 3				2
3. Просторові переміщення				
8	Соціальні переміщення простором.	2	2	12
9	Соціологія транспорту.	4	4	20
Контрольна робота 4				2
Дослідницьке завдання			4	20
	Всього:	***24***	***24***	***130***

Загальний обсяг ***180*** *год.,* в тому числі:
Лекцій **– *24*** *год.*
Практичні заняття – ***24*** *год.*
*Консультація – **2** год.*
Самостійна робота **– *130*** *год.*

9. Рекомендовані джерела:

Основна** (базова)**:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. – К.: Дух і Літера, 2015. – 380 с.
2. Петренко-Лисак А.О. Соціальний простір у міждисциплінарному вимірі. – К.: Вадекс, 2013. – 400 с.
3. Як досліджувати публічні простори в Україні: напрями і методи. Практичний посібник / Кушніренко О., Петренко-Лисак А.О., Шутюк О. – К.: ВАДЕКС, 2020. – 38 с.

Додаткова:

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / Пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. К.: Ніка-Центр, 2012. 440 с.
2. Боклах Д.Ю. Дефініції і взаємозв'язок категорій топосу, хронотопу, локусів міста та їх предметна реалізація у міському тексті художнього твору // Наукові записки ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2018. Вип. 1(87). С. 3-25.
3. Вжосек В. Межа та межовість як мисленнєві категорії // Схід/Захід: Історико-культурологічний збірник. – Вип. 13-14: Спец. вид.: Історична пам'ять і тоталітаризм: досвід Центрально-Східної Європи. Х.: ТОВ «НТМТ», 2009. С.291-299.
4. Голубчик Г. Місця пам'яті українців як чинник суспільної інтеграції: архетипний підхід // Публічне управління: теорія та практика. – 2015. Вип. 1. С. 150-155.
5. Дім – століття змін (Home – century of change). Л.: Шумилович Б.М., 2012. 215 с.
6. Ісаченко І. Зикурати та лабіринти. Архітектура пам'яті. URL: http://surl.li/fomqn
7. Кривицька О. Дискурс пограниччя в соціокультурних дослідженнях: теоретико-методологічні аспекти // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Вип. 2. К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2018. С. 257-271.
8. Кручак Ю. Відчуття дому // Галицький кореспондент, 30.10.2014. URL: https://gk-press.if.ua/x15598/
9. Лазаренко В. «Безмісцеві» міста: сприймання міст України переселенцями з Донбасу. URL: https://politkrytyka.org/2019/11/28/bezmistsevi-mista-spryjmannya-mist-ukrayiny-pereselentsyamy-z-donbasu/
10. Манукян Ю. Звукові ландшафти за часів війни. Голос німоти / Юлія Манукян // Postimpreza. URL: http://surl.li/eatbd
11. Петренко-Лисак А.О. Пам'ять спального мікрорайону: (не) для туристів. URL: http://mics.org.ua/journal/index.php/mics/article/view/174/180
12. Петренко-Лисак А. Соціологія простору: навчально-методичний комплекс для студентів спеціальності 054 «Соціологія» освітнього ступеня «бакалавр» освітньої програми «Соціологія». К.: 2023. 60 с. URL: https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/nmk_s.prostoru_0_0.pdf
13. Пролеєв С. Місця пам'яті та безпам'ятство в культурі // Філософська думка. – 2013. – № 6. – С. 10-13.
14. Семерин Х. Мапування просторової пам'яті про революцію гідності в Україні // МІКС: місто, історія, культура, суспільство. №14. С. 136-154. URL: http://mics.org.ua/journal/index.php/mics/article/view/221/219
15. Скок Н.С. Хронотоп у соціологічному вимірі: попередній аналіз // Грані. 139(11). 2016. С.53-57.
16. Скокова Л. Дім: реалії і проекції // Смислова морфологія соціуму / за ред. Н.Костенко. К.: ІС НАНУ, 2012. С. 311-352.
17. Шафаренко Ж. Ю. Структуралістська методологія дослідження соціального простору // Вісник НТУУ«КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. 2009. № 3(27). Ч.2. С. 19-22.
18. Petrenko-Lysak A., Bezrukova O. The Image of Ukraine Through Regions: The Actual Experience with Free Association Method. URL: https://www.researchgate.net/publication/357186959_The_Image_of_Ukraine_Through_Regions_The_Actual_Experience_with_Free_Association_Method